

Gruppelederne for Høyre, Frp, Venstre, SV, Rødt,
By- og næringsmiljøpartiet og Miljøpartiet de
grønne i Porsgrunn bystyre
v/talsmann Pål Berby
Storgata 187 F
3915 PORSGRUNN

Partnere:

Advokat Sten Løitegaard (H)
Advokat Johan Henrik Frøstrup (H)
Advokat Hilde Sannes Holløkken

Advokatfullmektiger:

Christine Hartveit Skaugård
Inger Eline Eriksen
Julie Gjems Løitegaard

(H) = Møterett for Høyesterett

Teknologisk Institutt

ISO 9001:2008 sertifisert

Nordengården, Storgt. 136
Postboks 73
NO-3901 Porsgrunn

Telefon: +47 35 93 19 00
Telefaks: +47 35 93 19 01
Epost: frostrup@lov.as
Hjemmeside: www.lov.as

Porsgrunn 31. oktober 2014
Vår ref.: 3806/61685
Deres ref.:

ØSTRE PORSGRUNN KIRKE - SPØRSMÅL OM VILKÅR FOR OFFENTLIG STØTTE. VURDERING AV FORSIKRINGSOPPGJØRET

Jeg viser til anmodning om en ytterligere redegjørelse om nye problemstillinger i forbindelse med politikernes behandling av søknaden om økonomisk støtte til ny Østre Porsgrunn kirke. Dette gjelder problemstillinger som har dukket opp etter min forrige betenkning av 29. august 2014.

1. Innledning – rettslig plassering

Porsgrunn kommune er ikke part i saken. Porsgrunn kommune er bedt om å yte et større milliontilskudd fra fellesskapets midler til oppføring av ny kirke.

Porsgrunn bystyre står fritt i å bevilge penger til Porsgrunn kirkelige fellesråd. På samme måte står det Porsgrunn bystyre fritt i å sette vilkår for slike bevilgninger.

Dersom Porsgrunn bystyre ønsker å bidra til at kirkens utvendige bygningskropp blir gjennomført i tråd med riksantikvarens anbefaling, kan kommunen kort og godt sette dette som et vilkår ved bevilgningen, f.eks. med et slikt vedtak:

«Porsgrunn kommune bevilger krtil Porsgrunn kirkelige fellesråd for oppføring av ny Østre Porsgrunn kirke. Det er en forutsetning for bevilgningen at riksantikvarens anbefaling følges.»

Det har i den forbindelse vært stor uklarhet rundt hvilken rettslig posisjon Porsgrunn kirkelige fellesråd er i og om fellesrådet har benyttet mulighetene til optimal utbetaling fra forsikringselskapet.

Min redegjørelse av de forsikringsrettslige spørsmål vil derfor bli en oversikt over hvilken rettslig posisjon Porsgrunn kirkelige fellestråd er i overfor forsikringsselskapet Knif Trygghet, og hvilke muligheter Porsgrunn kirkelige fellestråd har for å få mer ut av forsikringsoppgjøret dersom anbefalingen fra riksantikvaren følges.

2. Kan forsikringsskadeskjønnet overprøves?

I henhold til forsikringsvilkårene for Østre Porsgrunn kirke (som i denne sammenheng er tilsvarende alminnelige forsikringsvilkår) punkt 7.1.2, kan forsikringsselskapet avgjøre om skaden skal erstattes ved kontantoppgjør, reparasjon eller gjenoppføring/gjenanskaffelse.

Etter polisens punkt 7.1.5 kan både sikrede og forsikringsselskapet kreve skjønn.

Slikt skjønn er avholdt. Skjønnen er datert 28. september 2011 og er på 9 sider.

Skjønnen redegjør for beregningsmåte og hvilke poster som er medtatt. Derimot har skjønnet ingen underdokumentasjon for hvorledes skjønnssummen på kr 29.300.000,- er fremkommet. Det er således ikke mulig å etterprøve hvilke enkeltposter som summert kan bli et slikt beløp.

Slik skjønnet er formulert, er ikke skadene på grunnmuren nevnt spesifikt. Skjønnen må forstås slik at man har lagt til grunn at bygningen kan gjenoppføres på eksisterende grunnmur. Skal man gjenoppføre bygningens utvendige fasade på eksisterende grunnmur, må muren demonteres sten for sten mest mulig nummerert og kontrollert i forbindelse med gjenoppbygging av muren som grunnlag for ny kirke med samme utvendige mål. Disse kostnadene synes ikke medtatt i skjønnet.

På skjønnsstidspunktet forelå heller ikke riksantikvarens anbefaling, en viktig forutsetning for å avgi et forsvarlig skjønn.

Et forsikringsskadeskjønn er ikke noen voldgiftsavgjørelse. Se Andreas Arntzen: Forsikringsrett, 1993 side 282 flg.

Reglene om overprøving av skjønn reguleres etter analogi med reglene i skjønnsprosesslovens § 38.

Et skjønn kan settes til side av domstolene dersom det er basert på uriktig bevisbedømmelse eller uriktig rettsanvendelse. Skjønnen kan også tilsidesettes av domstolene dersom det er begått saksbehandlingsfeil som kan ha hatt innvirkning på skjønnsresultatet. Den typiske saksbehandlingsfeilen er mangelfulle skjønnsgrunner.

Mye tyder på at skjønnsmennene ikke har hatt den fulle oversikt over skadene da skjønnet ble avholdt. Dette vil i så fall være en feil ved bevisbedømmelsen, som kan medføre at skjønnet er ugyldig, se f.eks. Rettens Gang 1973 side 14, hvor lagmannsretten erklærte skjønnet uforbindende fordi skjønnsmennene på grunn av forholdene under skjønnet ikke hadde hatt den fulle oversikt over skadene.

Etter mitt skjønn er det også mye som tyder på at forsikringsskadeskjønnet lider av slike alvorlige saksbehandlingsfeil som kan ha hatt betydning for det endelige forsikringsbeløp.

Jeg peker på at takstmennene ikke har noen erfaring fra taksering av 1700-tallskirker, at skjønnen ble avholdt før riksantikvarens anbefaling forelå og at skjønnen ikke har vurdert merkostnadene ved å reparere grunnmuren ved gjenoppføring. Disse kostnadene kan etter omstendighetene bli betydelige. Videre peker jeg på at skjønnen ikke har noen underdokumentasjon for hvorledes skjønnssummen på kr 29.300.000,- er fremkommet. Det er således ikke mulig å etterprøve hvilke enkeltposter som summert kan bli et slikt beløp. Jeg mener dette viser mangelfulle skjønnsgrunner som klar kan ha hatt innflytelse på skjønnsresultatet.

Et skjønn må videre– på samme måte som andre avgjørelser som har betydning for noens rettigheter og plikter– heller ikke være basert på vilkårlighet, usaklig forskjellsbehandling o.l. Jo mer urimelig et resultat kan fremstå som, jo mer skjerpes kravene til begrunnelse for en skjønnsavgjørelse. Dette er et alminnelig rettslig prinsipp, jf. f.eks. Rt-1981-745 (Isenedommen) med senere rettspraksis.

I vår sak har andre som har forsøkt å ettergå kostnadene kommet til at skjønnssummen åpenbart må være for lav og således synes fremstått vilkårlig.

Jeg viser bl.a. til konseptvalgutredningen fra Rambøll AS av 24. mars 2014, innhentet av byggekomiteen til Porsgrunn kirkelige fellesråd, side 15 og 16. Her er kostnadene knyttet til oppføring av nytt kirkebygg analysert også for gjenoppføring (alternativ K2). Rambøll skriver følgende:

«Det er bare de laveste anslagene for K1 og K2 som treffer forsikringssummen. Det er derfor knyttet usikkerhet til å kunne realisere K1 og K2 innenfor denne rammen.»

For gjenoppføring er kalkylene som følger:

Kalkyle lav	kr 56 mill.
Kalkyle	kr 66 mill.
Kalkyle høy	kr 76 mill.

I tillegg peker jeg på uttalelse fra siv.ark Arne Sødal MNAL, St. Olavsgate 7, 0165 Oslo. Arne Sødal er sivilarkitekt med bred erfaring innen trearkitektur basert på tradisjonelle teknikker. Bl.a. var han arkitekt for gjenoppføringen av Holmenkollen kapell i Oslo etter brannstiftelse. Han er således en av Norges fremste fagmenn med kunnskap om reelle kostnader for gjenoppføring eldre laftekirker.

Sivilarkitekt Sødal har i dag uttalt følgende i en epost til meg:

Kostnadsvurdering gjenoppbygging Østre Porsgrund kirke.

Jeg har vurdert det materialet som lå til grunn for skjønnen, og har inntrykk at det ikke har tatt hensyn til den kvalitet til håndverk og materialer som det vil bli stillet krav til i en antikvarisk rekonstruksjon etter Riksantikvarens anbefaling.

Det er snakk om håndverk som i mange sammenhenger vil måtte betraktes som kunsthåndverk, og som ikke kan sammenlignes med byggestandard som er vanlig i dag. Dette vil kreve en kompetansesom er vanskelig å få tak i og vil være kostbar både når det gjelder planlegging, design og utførelse.

Planlegging og design for Holmenkollen kapell var mer en doblet i forhold til vanlige normer. Selve byggingen hadde en kvadratmeterpris som vil tilsvare det dobbelte av vanlige byggekostnader for et slikt bygg.

Haugesund 31.10.2014

Siv.ark. Arne Sødal

Det vil derfor etter mitt skjønn med styrke kunne anføres at skjønnresultatet fremstår som så urimelig at skjønnsmennene måtte ha en langt bedre begrunnelse for å kunne vise at det er foretatt de nødvendige «pliktmessige undersøkelser og overveielser innenfor det oppstillede skjønnstema» jf f.eks. Rt. 1923-500. Denne dommen er gammel, men kravene til skjønnsgrunder er ikke endret.

I stedet for fullrettslig tvist mellom Porsgrunn kirkelige fellesråd og Knif Trygghet forsikring AS om opphevelse av skjønnnet, peker jeg på muligheten av at de to partene kan bli enige om at forsikringsselskapet betaler for gjenoppføring etter regning iht polisens pkt. 7.1.2. Skjønnnet ble avholdt før anbefalingen fra riksantikvaren kom, og basert på den alminnelige lojalitetsplikt i kontraktsforhold, bør parten kunne enes om en slik løsning dersom kommunen setter som betingelse for offentlig støtte, at riksantikvarens anbefaling følges.

Jeg minner om at kirkepolisen ikke har den ordinære femårsfrist for gjenoppføring, slik at Porsgrunn kirkelige fellesråd fortsatt står i en rettslig posisjon til å kunne angripe skjønnnet dersom Porsgrunn kirkelige fellesråd kan eller må gjøre dette.

3. Kan Porsgrunn kirkelige fellesråd kreve ytterligere inntil kr 50 mill. som følge av anbefaling fra riksantikvaren?

Dette spørsmål har jeg redegjort for i min betenkning av 29. august 2014. Jeg konkluderte da med at Knif Trygghet Forsikring AS er forpliktet til å utbetale inntil kr 50 mill. ekstra som følge av anbefalingen.

Jeg er gjort kjent med utredningen fra kommuneadvokat Randi Gro Thuland av 21. oktober 2014, hvor hun også har vurdert dette spørsmålet.

Hun er enig med meg i at en anbefaling fra Riksantikvaren må likestilles med et påbud i forsikringspolisens forstand, et standpunkt forsikringsselskapet tidligere har bestridt. Kommuneadvokaten har likevel kommet til at Porsgrunn kirkelige fellesråd ikke har krav på tilleggsdekning fra forsikringsselskapet utover det som ligger i brannskjønnnet fordi det ikke er «fremkommet noen opplysninger om at Porsgrunn kirkelige fellesråd vil bli påført merutgifter».

Jeg forstår betenkningen slik at dersom det skulle fremkomme opplysninger om at Porsgrunn kirkelige fellesråd vil bli påført merutgifter ved å følge riksantikvarens anbefaling, er også kommuneadvokaten enig i at Porsgrunn kirkelige fellesråd vil ha krav på ytterligere inntil kr 50 mill. utbetalt fra forsikringsselskapet.

Etter mitt skjønn er det åpenbart at det vil påløpe merutgifter utover forsikringsskadeskjønnet dersom man følger riksantikvarens anbefaling. Jeg peker først og fremst på merkostnadene

ved å restaurere eksisterende grunnmur slik at den kan tåle en ny tung trekonstruksjon. Grunnmuren må plukkes fra hverandre, hver sten må merkes og støpes og settes opp igjen for å gi en ny og solid grunnmur.

I tillegg kommer anbefaling fra riksantikvaren om at en rekonstruksjon av den gamle kirkens utvendige utseende skal følge TEC10 bestemmelsene og byggeforskriftene. Jeg viser her til hva riksantikvar Jørn Holme uttalte på folkemøtet den 1. september 2014. Fra utskriften av det han uttalte refererer jeg følgende:

«Det skal være tømmer og tre, det skal ikke være i betong og mur og stålbjelker, den skal oppføres som den var, men den skal følge TEC10 bestemmelsene og byggeforskriftene.»

Det er for øvrig tatt forbehold i selve skjønnet om tilleggsskjønn for merkostnader som følge av offentlige påbud (TEC 10). Se taksten side 9 under spørsmål 9, hvor det heter:

«Merutgifter på grunn av kjente påbud gitt med hjemmel i lov eller offentlig forskrift: Påbud vil bli å beregne når de foreligger.»

Under gjennomgang av vilkåret punkt 3.2.5 (tillegg for offentlige påbud) et det håndskrevet i taksten:

«Kan være aktuelt med tilleggsskjønn.»

Så lenge det åpenbart vil medføre meromkostninger ved å følge riksantikvarens anbefaling, har Porsgrunn kirkelige fellesråd krav på ytterligere utbetalinger fra forsikringsselskapet opp til kr 50 millioner.

4. Nærmere om riksantikvarens anbefaling

Riksantikvarens anbefaling er klar. Han anbefaler en utvendig rekonstruksjon av den gamle kirken. Han har ikke fredet selve grunnmuren, men han har varslet at han øyeblikkelig vil frede den gamle kirkegården dersom gravearbeidene berører disse. Riksantikvaren uttalte tydelig på folkemøtet bl.a. følgende:

«Riksantikvaren vil ikke akseptere et nybygg som griper inn i historiske graver særlig knyttet til de to Eidsvollsmennene som ligger rett på siden av kirken.»

Han uttalte videre:

«Vi har ikke brukt myndighet her, vi kunne for så vidt fredet hele ruinen. Den tror jeg kunne stått seg for departement sånn å forstå at vi har en anbefaling og da er det opp til fellesrådet og kommunene som finansieringspart. Vi har kommet med en anbefaling og om dere ikke følger den anbefalingen, så har dere hørt hva jeg har sagt og jeg har myndighet til å frede kirkegården.»

Dette betyr at dersom Porsgrunn kirkelige fellesråd – mot formodning – velger å bygge en kirke i strid med nasjonale vernemyndigheters klare oppfatning, vil den nye kirken under ingen omstendigheter kunne bygges nærmere kapellet eller på annen måte berøre eksisterende

graver og kirkegård. Man må da trekke kirkebygget så langt vekk fra eksisterende kirkeruin at Eidsvollsmennenes gravplasser ikke blir berørt, heller ikke i byggetiden.

På dette grunnlag må Porsgrunn kirkelige fellesråd vurdere om det i det hele tatt er mulig å oppføre et «signalbygg» av en kirke som ikke er basert på en rekonstruksjon av den nedbrente kirkens utvendige utseende.

5. Konklusjon

Basert på ovennevnte vurderinger, vil jeg konkludere som følger:

- a. Porsgrunn kommune kan sette som vilkår for en bevilgning at Porsgrunn kirkelige fellesråd følger anbefalingen fra riksantikvaren.
- b. Porsgrunn kirkelige fellesråd har svært gode rettslige argumenter for å angripe skjønnet på grunn av feil i saksbehandlingen, bevisbedømmelsen og skjønnsutøvelsen.
- c. I stedet for rettslig tvist om skjønnet, bør Porsgrunn kirkelige fellesråd og Knif Trygghet Forsikring AS kunne enes om å reversere skjønnsresultatet slik at kostnadene til gjenoppføring dekkes av forsikringsselskapet etter regning iht polisens pkt 7.1.2.
- d. Dersom riksantikvarens anbefaling følges, vil Porsgrunn kirkelige fellesråd ha krav på ytterligere utbetalinger for merkostnader knyttet til å følge riksantikvarens anbefalinger, maksimert opp til kr 50 mill.
- e. En ny kirke kan under ingen omstendigheter berøre eksisterende kirkegård og eksisterende graver, heller ikke under byggeperioden.

Med vennlig hilsen

Johan Henrik Frøstrup